

มนุษย์กับวิถีการพัฒนา

.....ระพี สาคริก

ในเมื่อทุกสิ่งทุกอย่าง มีการเปลี่ยนแปลงไปตามเกณฑ์แห่งธรรมชาติ แต่ละสิ่งแต่ละอย่าง ต่างก็มีวิถีของการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีขั้นตอนตามเหตุและผล แม้ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ซึ่งมีสถานะเป็นนามธรรมก็เช่นกัน หากผู้ใดยึดมั่นถือมั่น ผู้นั้นย่อมผิดเกณฑ์ธรรมชาติ จึงไม่อาจก้าวต่อไปสู่การรู้แท้ได้.

เมื่อได้มีการรู้ค่า จึงรู้ชาว และถ้าหากสามารถก้าวต่อไปได้อีกขั้นหนึ่งก็คือ เมื่อได้มีการรู้ทั้งค่าและชาวแล้ว จึงสามารถรู้แท้ได้ว่า ความใสสะอาดปราศจากคตินั้น เป็นอย่างไร.

เมื่อมีชาย ย่อมมีชวา แต่การรู้จริงทั้งสิ่งที่เรียกว่าชายและชวาได้แล้ว ย่อมมีวิถีทางซึ่งนำไปสู่การรู้ถึงสภาวะที่ไม่มีทั้งชายและชวาใด นั่นคือ ความว่างเปล่า ความปิติอันเกิดจากความว่างเปล่าอย่างแท้จริงย่อมตามมา และสิ่งดังกล่าวนี้ เป็นสิ่งที่สอนกันไม่ได้ ใครจะนำใครยอมไม่ได้ แต่ละคนจะเข้าถึงได้ ก็ด้วยพื้นฐานชีวิตและภูมิปัญญาของตนเองที่ได้นำตนมาตามวิถีทางถึงสภาวะนี้เอง.

เมื่อมีเกิด ก็ย่อมมีดับ ไม่ว่าจะ เป็นสภาวะการณของชีวิตหรือวัตถุอื่นใดก็ตาม ผู้ที่ใคร่รู้ซึ่งถึงแก่นแท้ของการเกิดและการดับแล้วเท่านั้น ที่จะสามารถก้าวต่อไปถึงการรู้ความว่างเปล่า ซึ่งปราศจากทั้งการเกิดและการดับได้ แต่ใคร ผู้ใด จะมีวิถีชีวิตก้าวต่อไปถึงสภาวะนั้น หรือ จะยังคงตกอยู่ท่ามกลางสภาวะเวียนวนเกิดดับ ย่อมอยู่ที่ตนเอง ผู้รู้ตนเองได้ซึ่งถึงแก่นแท้ ย่อมมีแนวโน้มที่จะรู้ซึ่งถึงสิ่งสุดท้ายซึ่งเป็นสภาวะว่างเปล่าอันแท้จริงได้ แต่ผู้ที่ยังหลงตนเองอยู่ ไม่ว่าจะมากหรือน้อยอย่างไม่ยอมตามกระแสการเปลี่ยนแปลงใด ๆ อันมีฐานความจริงเป็นสิ่งรองรับ ย่อมมีผลไม่แตกต่างกัน นั่นคือ ยังตกอยู่ท่ามกลางสภาวะการเวียนวนอยู่กับตนเอง และด้วยตนเอง อันเปรียบเสมือนภาชนะที่จำกัดอยู่เพียงส่วนแคบ ๆ

แม้ผู้ที่คิดว่าตนเองกำลังปฏิบัติธรรมในมุมหนึ่งของชีวิต ที่เก็บกักตนเองอยู่อย่างผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นอยู่เพียงรูปแบบของการปฏิบัติ โดยไม่สนใจกับการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอกตน หรือ ตัดตนเองออกจากความรู้ความเข้าใจโลกภายนอกในขณะที่ตนเองก็ยังมีชีวิตอยู่ แท้ที่จริงแล้ว ก็คือผู้ที่ยังตกอยู่ภายใต้สภาวะการหลงตนเองรูปแบบหนึ่งเช่นกัน.

จากการเกิดสู่การดับ ย่อมมีกรรมวิธีการเปลี่ยนแปลงสภาวะ จากแรกเกิดไปสู่การดับ กรรมวิธีนี้เอง ที่เรามักเรียกกันว่า การพัฒนา หากเราไม่ลืมหิวไปว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีการเกิดก็ย่อมมีการดับ อันเป็นเกณฑ์ธรรมชาติ เราก็คงไม่หลงไปว่า การพัฒนานั้นคือการสร้างความเจริญด้านเดียว เพราะจุดสุดยอดของความเจริญที่เราเข้าใจ ก็ไปสู่การดับเช่นกัน.

ด้วยหลักการดังกล่าวมาแล้วนี้อเอง การพัฒนาทั้งหลายที่มนุษย์ในโลก มีบทบาทอย่างสำคัญนั้น แม้ว่าจะมนุษย์จะคิดว่า นั่นคือความเจริญที่เป็นผลงานของเขาทั้งหลาย แต่ถ้ามองมนุษย์เราจะละลการลืมหิวไปบ้าง ก็คงจะได้เข้าใจกระจ่างชัดขึ้นว่า วิถีทางของการเปลี่ยนแปลงนั้น มุ่งไปสู่การดับ ตามเกณฑ์แห่งธรรมชาติซึ่งไม่มีใคร ชีวิตใด หรือสิ่งใด จะหลีกเลี่ยงพ้น แม้แต่โลกที่เราอาศัยอยู่ก็คงเลี่ยงไม่พ้น เพียงแต่ว่า มนุษย์ผู้รู้และเข้าใจโลกได้ลึกซึ่งถึงแก่นแท้เท่านั้น ที่อาจมีพลังดวงคุณ และ ชลของการดับให้ชาลงไปได้ตามสัจสวน แต่ถ้ามองสภาวะจิตมนุษย์ยังคงหนักด้วยการหลงตนเองแล้วยิ่งหนักเพียงใด การมุ่งไปสู่ความดับของโลกย่อมรวดเร็วขึ้นเป็นอัตราส่วนตามตัวของมันเอง.

ทราบเท่าที่มนุษย์ยังมีความอยากได้อยู่ในธรรมชาติของแต่ละคน เมื่อมีการเกิดในสิ่งที่ตนปรารถนา ก็ย่อมมีผลให้เกิดความปิติยินดี แต่เมื่อมีการดับสูญในสิ่งนั้น ก็ส่งผลกระทบต่อให้เกิดความทุกข์ เรามักจะมองเห็นว่า การพัฒนานั้น มุ่งไปสู่ความเจริญ อันเป็นกำไรที่เห็นได้ชัด และด้วยทิศทางที่ออกจากตนเองอันเป็นการมองอย่างเห็นแก่ตัว ในเมื่อกฎแห่งธรรมชาติที่รองรับการพัฒนา มุ่งทิศทางของวิถีจากการ

เกิดไปสู่การคับ สิ่งที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงจาก ความชื่นชมยินดีไปสู่ความเศร้าโศกเสียใจ จึงเป็นสิ่งที่ น่าจะได้มีการนำไปขบคิดพิจารณาและทบทวนอย่างลึกซึ้งถึงแก่นแท้

ทัศนคติที่มองการพัฒนาว่าเป็นการสร้างความสำเร็จ จึงน่าจะเป็นการมองในด้านของสิ่งที่มีสถานะเป็น รูปแบบทางวัตถุเท่านั้น แต่ถ้ามองในทัศนะที่เป็นปรัชญา อันถือได้ว่า เป็นฐานแห่งสัจจะแล้ว การพัฒนา น่าจะอยู่บนหลักการพื้นฐาน ที่สะท้อนให้เข้าใจถึงทิศทางของวิถีการเปลี่ยนแปลงได้ว่าเป็นการมุ่งสู่การ แยกสลายอย่างชัดเจน เราจึงสรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบทางวัตถุกับแนวทางซึ่งเป็นปรัชญานั้น เดิน ส่วนทางกัน แต่ก็ยังเป็นการมองที่มีรูปแบบเป็นฐาน หากจะมองอย่างไม่มุ่งที่รูปแบบแล้ว ก็น่าจะมอง อย่างยอมรับสภาวะการเปลี่ยนแปลง โดยการมองว่า การเปลี่ยนแปลงทั้งสองด้าน มีจุดที่เป็นจุดอยู่ ร่วมกัน และ วิถีการเปลี่ยนแปลงของคุณระหว่างสองสภาวะต่างหาก ที่มีผลต่อการพัฒนาอย่างสำคัญ.

จากบทวิจารณ์ในเชิงปรัชญา ที่ได้อ่านมาแล้วนี้ หากจะได้นำมาพิจารณาและวิเคราะห์สภาวะการณ์ ของโลกที่เรากำลังอาศัยอยู่ ในปัจจุบันนี้ น่าจะหาคำตอบได้ว่า แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกจะมี วิถีมุ่งไปสู่ทิศทางใด และตามพุทธทำนายซึ่งได้กล่าวไว้ว่า โลกเราจะมุ่งไปสู่การแตกสลายในที่สุด นั้น ย่อมเป็นสิ่งซึ่งน่าจะสามารถแลเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเป็นลำดับว่า มีความเป็นไปได้หรือไม่.

หากจะใช้แนวคิดเชิงปรัชญาเช่นเดียวกัน หันมาพิจารณาคุณเพียงเมืองไทย และมองไปสู่กลุ่มชน ผู้ซึ่งถูกเรียก หรือเรียกตนเองก็ตาม ว่าเป็น"นักวิชาการ" แล้ว ก็ยังเห็นได้ชัดขึ้นว่า วิชาการนั้น ใน รูปแบบซึ่งไทยเรายึดถืออยู่ จะมุ่งนำความสำเร็จหรือความเสื่อมโทรมเร็วยิ่งขึ้น มาสู่สังคมไทยในอนาคต และใคร หรือ สิ่งใด จะผลักดันต่อไปหรือจะสา มารถชลอความเร็วที่มุ่งไปสู่จุดนั้นได้.